

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2004, sp. zn.: 32 Odo 270/2004

Na závazkový vztah účastníků a tedy ani na sjednanou cenu nemá bez dalšího vliv změna daně z přidané hodnoty, k níž došlo po uzavření smlouvy o koupi najaté věci.

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky

rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Kateřiny Hornochové a soudců JUDr. Zdeňka Dese a JUDr. Miroslava Galluse ve věci žalobce MUDr. L. T., zastoupeného, advokátem, proti žalované B. spol. s r.o., zastoupené, advokátkou, o 99 964 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 18 C 25/2000, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 28. května 2001, č. j. 12 Co 654/2000 - 97, takto:

I. Dovolání se zamítá.

II. Žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradu nákladů dovolacího řízení částku 9 825 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám, advokátky.

O d ů v o d n ě n í :

Okresní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 12. dubna 2000, č. j. 18 C 25/2000-74, uložil žalované zaplatit žalobci částku 99 964 Kč a úrok z prodlení ve výši 19 % počínaje dnem 1. 3. 1996 do zaplacení; zároveň rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že účastníci uzavřeli podle § 489 obch. zák., ve znění platném ke dni uzavření smluv, smlouvy o koupi najaté věci dne 2. 3. 1993 pod číslem 06/M/93, včetně dodatku ze dne 23. 1. 1995, a dne 29. 3. 1993 pod č. 07/M/93, včetně dodatku ze dne 23. 1. 1995, v nichž byl sjednán předmět nájmu, cena i způsob splácení nájemného podle platebního kalendáře, smlouvy byly splněny a dne 19. 4. 1996 ze smlouvy 06/M/93 a 3. 4. 1996 ze smlouvy 07/M/93 došlo k přechodu vlastnického práva pronajatých věcí na žalobce. S účinností od 1. 8. 1993 došlo zákonem č. 196/1993 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty, ke snížení daně z přidané hodnoty (dále jen DPH) na 5 %; rozdíl mezi DPH uvedenou ve smlouvě (23% a 22 %) a sníženou DPH (5 %) činil u smlouvy č. 06/M/93 částku 27 993,60 Kč a u smlouvy č. 07/M/93 částku 71 969,90 Kč, celkem 99 964 Kč. S ohledem na ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty, soud dovodil, že bylo na žalované, aby hodnotila, zda výše DPH, která byla stanovena smlouvou a byla zahrnuta do ceny každé opakující se splátky, odpovídala platné právní úpravě. Jestliže žalovaná nevyzvala žalobce k sepsání dodatku smlouvy ohledně snížení DPH ve smyslu zákona č. 196/1993 Sb., bylo v rozporu s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák., pokud byly jednáním žalované porušovány zájmy spotřebitele (žalobce) nadměrným zvýšením ceny v rozporu s daňovými a cenovými předpisy ve smyslu § 2 odst. 3 vyhlášky č. 526/1990 Sb., o cenách, v tehdy platném znění. Získá-li totiž prodávající nepřiměřený

hospodářský prospěch prodejem za sjednanou cenu zahrnující neoprávněné náklady nebo nepřiměřený zisk, je takové jednání nutno považovat za zneužívání hospodářského postavení s dopadem na absolutní neplatnost smlouvy podle § 39 obč. zák. v části týkající se DPH. Soud dovodil s ohledem na dopis žalobce ze dne 28. 2. 1996, jímž se dovolal vůči žalované relativní neplatnosti smlouvy v části týkající se ceny nájmu s ohledem na změnu výše DPH, že smlouva je neplatná podle § 40a obč. zák. Poté uzavřel, že žalovaná se na úkor žalobce ve smyslu § 451 obč. zák. bezdůvodně obohatila v rozsahu žalované částky, přičemž je nerozhodné, že DPH ve vyšším rozsahu odvedla finančnímu úřadu, a ten nesprávně odvedené DPH žalované nevrátil.

Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 28. května 2001, č. j. 12 Co 654/2000 - 97, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu na zaplacení částky 99 964 Kč s úroky z prodlení zamítl; zároveň změnil i výrok soudu prvního stupně o náhradě nákladů řízení a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Neztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že v dané věci získala žalovaná na úkor žalobce bezdůvodné obohacení, jestliže na základě platně uzavřených smluv ve smyslu § 489 obč. zák. žalobce plnil žalované. Sjednaná cena nájmu není v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák., jestliže byla dohodnuta shodnou vůlí stran, a tento závěr nemůže změnit skutečnost, že od 1. 8. 1993 došlo ke snížení DPH u věcí, které byly předmětem uvedených smluv. Dohodnutá cena nájmu obsahovala stanovenou DPH podle § 16 odst. 1 zákona o dani z přidané hodnoty v základní výši (platné v době sjednání smlouvy) nikoliv ve snížené výši a žalovaná neměla povinnost po dobu platnosti smlouvy přezkoumávat ujednání o výši ceny nájmu. I když ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty, zakotvuje, že i v případě smluv o finančním pronájmu s následnou koupí najaté věci se zdanitelné plnění uskutečňuje formou dílčího nebo opakovaného plnění během trvání smlouvy a každé dílčí nebo opakované plnění se považuje za samostatně zdanitelné plnění, má to význam pouze pro fiskální vztah, bez vlivu na závazkový vztah účastníků, jehož součástí je dohoda o kupní ceně, odpovídající platným předpisům v době jejího sjednání. Nelze proto dovodit, jak učinil soud prvního stupně, že byly v dané věci porušovány zájmy spotřebitele nadměrným zvyšováním ceny v rozporu s daňovými a cenovými předpisy. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním. Domnívá se, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a zároveň vychází ze skutkového zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování, přičemž za takové zjištění považuje konstatování soudu, že sjednaná cena nájmu obsahovala i tehdy stanovenou DPH podle § 16 odst. 1 zákona o dani z přidané hodnoty v základní, nikoliv snížené výši, a že pozdější zákonná změna nemá vliv na již sjednanou cenu. Podle názoru dovolatele přestože smlouvy obsahovaly vyčíslení daňového zatížení, je zjevné, že záměrem ani úmyslem smluvních stran nebylo sjednat DPH odchylně od zákona, čemuž odpovídá i to, že sama žalovaná reagovala na předešlou změnu zákona o dani z přidané hodnoty v roce 1995 předložením dodatku ke smlouvě, v němž byla snížena tehdejší původní sazba z 23% na 22%. Žalobce je přesvědčen, že poskytoval-li žalované finanční plnění jdoucí nad rámec zákonné daňové povinnosti a žalovaná přijala tyto částky, které jí nenáležely, a vůči nimž neměla žádnou daňovou povinnost ani na jejich přijetí právní nárok, vzniklo na straně žalované bezdůvodné obohacení ve smyslu § 451 obč. zák. Zdůraznil, že žalovaná jako daňový subjekt byla povinna zkoumat výši své daňové povinnosti a plnit ji v rozsahu, který odpovídal platné právní úpravě, a to při přijetí každé jednotlivé leasingové splátky jako samostatného zdanitelného plnění, a její neznalost svých daňových povinností nemůže mít vliv na její odpovědnost za získaný majetkový prospěch, který musí žalobci vydat, a to i bez zřetele na své zavinění. Navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že rozhodnutí odvolacího soudu považuje za věcně správné a navrhla jeho odmítnutí jako dovolání zjevně bezdůvodné. Nepovažovala za opodstatněný dovolací důvod uplatněný žalobcem, že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování, neboť smlouvy obsahující ujednání o ceně nájmu byly v řízení jako listinné důkazy předloženy, jsou obsahem spisu a odůvodnění rozsudku obsahuje právní rozbor typu a obsahu těchto listinných důkazů. Je přesvědčena, že odvolací soud dospěl ke správnému závěru, jestliže dovodil, že na platnost ceny, shodnou vůlí stran sjednanou, a která je svým účelem sjednanou kupní cenou hrazenou ve splátkách, nemá vliv nabytí účinnosti zákona, kterým došlo ke snížení DPH. Podle ustanovení části dvanácté hlavy I bodu 17 zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tedy podle občanského soudního řádu ve znění platném do 31. 12. 2000 - dále jen „o. s. ř.“). Dovolání je v dané věci přípustné (§ 236 odst. 1 o. s. ř.), neboť bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé ve smyslu § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), splňuje formální i obsahové znaky předepsané ustanovením § 241 odst. 2 o. s. ř. a opírá se o způsobilé dovolací důvody podle § 241 odst. 3 písm. c) a d) o. s. ř. Z úřední povinnosti posuzuje dovolací soud pouze vady řízení vyjmenované v § 237 a jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.); jinak je vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil. Vady řízení vyjmenované v § 237 odst. 1 o. s. ř. ani jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, nebyly dovolatelem namítány a z obsahu spisu se ani nepodávají.

Za skutkové zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování, je třeba ve smyslu citovaného ustanovení rozumět výsledek hodnocení důkazů soudem, který neodpovídá postupu vyplývajícímu z ustanovení § 132 o. s. ř., protože soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů nevyplývaly ani jinak nevyšly najevo, nebo protože soud pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, nebo protože v hodnocení důkazů, popř. poznatků, které vyplývaly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, event. věrohodnosti, je logický rozpor, nebo že výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem vyplývajícím z § 133 až 135 o. s. ř. Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování v podstatné části tehdy, týká-li se skutečností, které byly významné pro posouzení věci z hlediska hmotného práva.

Dovolacím důvodem podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř. lze napadnout výsledek činnosti soudu při hodnocení důkazů, na jehož nesprávnost lze usuzovat - jak vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů - jen ze způsobu, jak k němu soud dospěl. Nelze-li soudu v tomto směru vytknout žádné pochybení, není možné ani polemizovat s jeho skutkovými závěry. Znamená to, že hodnocení důkazů, a tedy ani skutkové zjištění jako jeho výsledek, z jiných než z výše uvedených důvodů, nelze dovoláním úspěšně napadnout.

Dovolací soud dospěl k závěru, že v daném případě nenastala situace, jež by naplňovala

předpoklady tohoto dovolacího důvodu. Skutková zjištění odvolacího soudu, podstatná pro závěr, že obě předmětné smlouvy jsou platné a žalované bezdůvodné obohacení ve smyslu § 451 obč. zák. nevzniklo, jestliže na základě platných smluv žalobce plnil žalované, jsou popsána na straně 4 a 5 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu a skutková zjištění, že v předmětných smlouvách sjednaná cena obsahovala stanovenou DPH podle § 16 odst. 1 zákona o dani z přidané hodnoty v základní výši, platné v době sjednání smlouvy, má oporu v provedeném dokazování, neboť uvedené smlouvy byly v řízení jako listinné důkazy předloženy, jsou obsahem spisu, a v článku III. každé z těchto smluv je sjednána celková hodnota pronájmu a cena jednotlivých splátek, přičemž je uvedeno, kolik z této sjednané ceny činí splátka bez DPH a kolik samotné DPH. Nelze proto učinit závěr, že by skutková zjištění nebyla odvolacím soudem hodnocena postupem, který odpovídá § 132 o. s. ř., přičemž soud respektoval i požadavky, jež jsou na něho kladeny ustanovením § 157 odst. 2 o. s. ř. V hodnocení důkazu - obou předmětných smluv - odvolacím soudem neshledal dovolací soud z hlediska závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti a věrohodnosti logický rozpor. Není proto možno konstatovat, že by odvolací soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů - obou předmětných smluv - nevyplývaly ani jinak nevyšly za řízení najevo, či že by odvolací soud pominul rozhodné skutečnosti, které byly těmito provedenými důkazy prokázány.

Jestliže dovolatel poté závěr soudu, že pozdější zákonná změna DPH nemá vliv na již sjednanou cenu, spojuje se skutkovým zjištěním, které nemá oporu v provedeném dokazování, pak ve skutečnosti tím namítá nesprávné právní posouzení věci.

Z uvedeného vyplývá, že dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř. nebyl naplněn. Dovolací soud se ve smyslu § 242 odst. 1 o. s. ř. proto nadále zabýval věcí už jen z pohledu uplatněného dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř.

Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá nebo právní normu určil sice správně, ale nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Dovolací soud dospěl k závěru, že odvolacímu soudu nelze vytknout nesprávné právní posouzení, aplikoval-li v dané věci ustanovení § 489 a § 494 obch. zák., ve znění v době uzavření předmětných smluv mezi účastníky.

Podle § 489 obch. zák. smlouvou o koupi najaté věci si strany ujednají v nájemní smlouvě nebo po jejím uzavření, že nájemce je oprávněn koupit najatou věc nebo najatý soubor věcí během platnosti nájemní smlouvy nebo po jejím zániku. Smlouva o koupi najaté věci vyžaduje písemnou formu.

Podle § 494 obch. zák. není-li v ujednání určena kupní cena rozhodná při využití práva najatou věc koupit a ani způsob jejího určení, je kupující povinen zaplatit kupní cenu určenou podle § 448 odst. 2. Na určení kupní ceny nemá vliv poškození nebo větší opotřebení věci, za něž je odpovědný nájemce.

Odvolací soud správně dovodil, že při uzavření obou předmětných smluv o koupi najaté věci účastníci zcela respektovali uvedená zákonná ustanovení a zcela určitě sjednali podstatné náležitosti, přičemž pokud jde o cenu sjednanou formou nájemného, které svým účelem je

současně splátkami kupní ceny, tato byla rovněž dohodnuta již při uzavření smluv zcela shodnou vůlí stran, dohodnutá cena není v rozporu s dobrými mravy, a pokud na základě těchto řádných smluv žalobce žalované plnil, nelze dovodit, že by se žalovaná na úkor žalobce ve smyslu § 451 obč. zák. bezdůvodně obohatila. Pokud pak následně po uzavření předmětných smluv o koupi najaté věci nabyt účinnosti zákon, kterým byla DPH snížena, pak odvolací soud správně uzavřel, že změna DPH v průběhu účinnosti předmětných smluv měla význam pouze pro fiskální vztah, bez vlivu na závazkový vztah účastníků, jehož součástí byla dohoda o ceně, odpovídající tehdy platným předpisům. Poukazoval-li žalobce, že při předešlé změně DPH žalovaná reagovala na změnu předložením dodatku smlouvy, kterým byla smluvní cena upravena s ohledem na změnu DPH, pak jeho připomínka ve skutečnosti potvrzuje správný závěr odvolacího soudu, že žalovaná neměla povinnost po dobu platnosti smluv přezkoumávat ujednání o ceně, byla-li platně sjednána při uzavření smluv, ale bylo na účastnících, aby shodnou vůlí reagovali na změnu DPH dalším dodatkem, pokud by se na jeho znění dohodli. Při další změně DPH ale tuto shodnou vůlí, jako při předešlé změně DPH, účastníci neprojeví, a žalované nelze proto přičítat k tíži, pokud neiniciovala jednání o změně ceny, byla-li tato sjednána shodnou vůlí stran. Bylo na obou účastnících, zda změnu daňového zákona promítnou do svého závazkového vztahu.

Z uvedeného vyplývá, že ani dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. není naplněn. Nejvyšší soud České republiky proto, aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), dovolání žalobce podle § 243b odst. 1 o. s. ř. zamítl.

O nákladech dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle § 243b odst. 4, § 224 odst. 1, § 151 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. Podle výsledku dovolacího řízení má žalovaná právo na náhradu účelně vynaložených nákladů řízení, které sestávají z odměny advokáta (účelně vynaloženým nákladem byl shledán sepis vyjádření k dovolání při předmětu řízení 99 964 Kč) ve výši 9 750 Kč /část dvanáctá hlava první bod 10 zákona č. 30/2000 Sb., § 10 odst. 3, § 3 odst. 1, § 16, § 18 odst. 1 vyhlášky č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální odměny za zastoupení účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení (advokátní tarif)/ a z paušální částky náhrady hotových výdajů advokáta na jeden úkon právní služby ve výši 75 Kč (§ 13 odst. 3 vyhl. č. 177/1996 Sb.), tedy celkem ve výši 9 825 Kč. Ve smyslu § 149 odst. 1 o. s. ř. soud uložil žalobci, aby náhradu nákladů řízení zaplatil žalované k rukám advokátky, který ji v tomto řízení zastupovala.

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

Nesplní-li povinný co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí, může oprávněná navrhnout výkon rozhodnutí.

V Brně 20. dubna 2004